

Сметаніна Н.В.,
кандидат юридичних наук,
асистент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна

ВИЩА ЮРИДИЧНА ОСВІТА В УКРАЇНІ І ЄВРОПЕЙСЬКІ ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ: ОКРЕМІ ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ

У сучасному світі юридична професія вважається престижною, різнобічною і високооплачуваною. Фахівці у галузі права потрібні скрізь: правоохоронна і судова діяльність, адвокатура, нотаріат, страхова діяльність, медична галузь, банківська сфера, інформаційні технології, будівництво і ще багато сфер діяльності. Науковці, представники вищих юридичних навчальних закладів, практичні працівники правоохоронних органів вже досить тривалий час звертають увагу, що сектор вищої юридичної освіти в Україні потребує проведення системної реформи, більш глибокого вивчення процесів, які відбуваються в цій царині. Вони наголошують, що значного доопрацювання потребують і стандарти вищої юридичної освіти [1, с. 47]. Особливої уваги заслуговує питання якості підготовки юридичних кадрів, їх конкурентоспроможності на сучасному європейському ринку праці, інтеграція в міжнародну юридичну систему. Тому має бути сформовано нерозривний зв'язок між юридичною освітою і юридичною практикою, їх європейську та міжнародну орієнтацію.

Так, В.Я. Тацій, ректор Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, зауважує, що кожний вищий навчальний заклад повинен займатись підготовкою своїх, багато в чому унікальних, особливих випускників, із високим рівнем знань, навичок та умінь, рівнем культури, інтелігентності та порядності, готовності слугувати людині та закону [2, с. 5]. Актуальною проблемою є поглиблення міжнародних аспектів юридичної освіти, розробка навчальних програм, які спрямовані на інтеграцію вищої юридичної освіти у європейський та світовий освітній простір. Важливим напрямком співпраці є участь у загальних європейських проектах із провідними вузами Європи, що допоможе подолати неконкурентоспроможність вузів на європейському і світовому ринках освітніх послуг. Це вимагатиме наявності трьох основних елементів в діяльності вищого навчального закладу: міжнародного компонента в змісті навчальних планів і програм, міжнародної мобільності студентів і професорів, наявності програм технічної співпраці і взаємодопомоги [2, с. 6-7].

Модернізація вищої юридичної освіти зумовлюватиме розроблення принципово нових теоретичних, методологічних та організаційних засад удосконалення системи вищої юридичної освіти. Складові якості освіти різні, але визначальним є відбір студентів, ефективність процедури допуску до вищої освіти, кадрові, матеріальні ресурси вузів, рівень їхніх наукових шкіл, загальна репутація навчальних закладів, які займаються підготовкою юристів для держави. Актуальною для України залишається проблема оптимізації мережі юри-

дичних навчальних закладів з урахуванням їх можливостей здійснювати освітню діяльність [3, с. 10-11].

Розглянемо досвід інтеграції в європейський юридичний освітній простір на прикладі Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Університет має розширені міжнародні зв'язки. Налагоджено співпрацю й укладено договори з навчальними закладами Великої Британії, В'єтнаму, Іспанії, Німеччини, Польщі, Сполучених Штатів Америки, Узбекистану, Франції, Російської Федерації та інших країн. Він є учасником спільних європейських проектів у рамках програми Темпус-Тасіс та багатьох інших міжнародних проектів. 18 вересня 2004 р. університет підписав Велику хартію університетів (м. Болонья). 4 грудня 2007 р. університет став членом Європейської асоціації університетів. Для студентів започатковано нові спеціалізації: адвокат у кримінальному судочинстві, антикорупційне право, право та екологічна безпека, правові засади боротьби з кіберзлочинністю, нотаріат, юрист у сфері місцевого самоврядування, європейське право та управління, європейські механізми захисту прав людини та ін. Запроваджено сертифікатні програми «ІТ-право (право та інформаційні технології)», «Медіа-право», «Податковий юрист», «Страхова справа» та «Юридичний бізнес» [4; 5]. У 2014 та 2015 рр. між Національним юридичним університетом імені Ярослава Мудрого та Університетом Миколаса Ромеріса було досягнуто домовленості та підписано угоди про запровадження спільних магістерських програм «Міжнародне право» та «Європейське та міжнародне підприємницьке право». Спільні магістерські програми реалізуються на засадах взаємного визнання та зарахування результатів навчання за узгодженими навчальними планами, відповідно до стандартів ступеневої академічної мобільності Європейського освітнього простору та в межах національного законодавства України та Литви. Це дає змогу студентам отримати диплом Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого та диплом європейського зразка Університету Миколаса Ромеріса (м. Вільнюс, Литва) [6].

Вважаємо, що використання і розумне запозичення досвіду юридичної освіти Німеччини (у першу чергу, через наявність багатьох спільних форм організації навчання) також буде сприяти ефективному вдосконаленню якості національної юридичної освіти. Юридична освіта в Німеччині вважається однією з найскладніших у всьому світі, вона відкриває широке поле діяльності для багатьох професій. У Німеччині для випускників, які мають успішні результати з іспитів, незалежно від кон'юнктурних перемін завжди існують гарні професійні перспективи [7, с. 286]. Під час навчання на юридичному факультеті студент отримує знання з найважливіших галузей права, але, перш за все, засвоює методи наукового та практичного застосування права. Метою навчання є не вивчення напам'ять приписів закону, а здобуття базових знань та вмінь їх застосування, а також розуміння системних зв'язків права, включаючи його основи. Основними галузями права, що вивчаються при отриманні юридичної освіти, є цивільне право, кримінальне право та публічне право. Досить часто до дисциплін, які викладають студентам, включають кримінологію, ювенальну кримінологію та право приведення ви-

року до виконання. Під час навчання застосовуються різні види занять, переважно лекції. Типовим для німецьких університетів є обов'язковість дотримання принципу *universitas scientiarum*. Це означає, що кожен студент, в принципі, може вільно відвідувати лекції. Поряд з лекціями пропонується робота в групах, проводяться додаткові лекції, колоквиуми та семінарами. При проведенні практичних занять вивчається метод юридичного опрацювання завдання на основі тренувальних випадків [7, с. 282-284].

Німецька система юридичної освіти ґрунтується на принципах демократичності (вільний прийом студентів і водночас суворість остаточного контролю), характеризується інтегрованістю теоретичної (освітньої) та практичної підготовки правників та державним забезпеченням. Практична підготовка передбачає етап дворічної підготовчої служби. Мабуть, варто розглянути можливість впровадження в Україні подібної підготовчої служби (можливо однорічного стажування замість або паралельно з щорічною практикою) [8, с. 83].

Закон «Про реформу юридичної освіти» в Німеччині передбачив необхідність набуття студентами-юристами додаткових міждисциплінарних кваліфікацій (як напрямок сприяння соціальної компетентності молодих юристів): менеджмент ведення переговорів, урегулювання спорів, медіація, наука проведення допиту й здатність спілкування, риторика [9, с. 26].

Вважаємо, що подальше реформування юридичної освіти в Україні і повноцінне її входження в європейський освітній простір належить до першочергових завдань і вимагатиме у майбутньому вдосконалення стандартів вищої юридичної освіти, розширення співпраці з юридичними навчальними закладами європейських держав і проведення спільних навчальних і наукових заходів, розвитку академічної мобільності студентів і викладачів, покращення науково-методичного і матеріально-технічного забезпечення навчального процесу (за європейським зразком), практичної орієнтації системи навчання. Переконані, що на окрему увагу заслуговує питання подальшого розвитку у національній системі освіти викладання кримінології, кримінологічної віктимології, антикорупційного ризик-менеджменту і комплаєнсу та інших дисциплін кримінального та кримінологічного циклів із врахуванням європейського досвіду викладання.

Література:

1. Вища юридична освіта – ключовий елемент у формуванні правової свідомості та правової культури : [круглий стіл] // Адвокат. – 2008. – № 8. – С. 47.
2. Тацій В. Я. Проблеми вищої юридичної освіти в Україні: нові виклики сучасних реалій / В. Я. Тацій // Право України. – 2009. – № 1. – С. 4–8.
3. Комаров В. В. Сучасні аспекти модернізації вищої юридичної освіти (матеріали «круглого столу») / В. В. Комаров // Право України. – 2009. – № 1. – С. 9–15.
4. Про університет [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. – Режим доступу: <http://nlu.edu.ua/%D0%BF%D1%80%D0%BE-%D1%83%D0%BD%D1>

%96%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%82/ (дата звернення 23.05.2016). – Заголовок з екрана.

5. Сертифікатні освітні програми [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. – Режим доступу:<http://nlu.edu.ua/%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B8%D1%84%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%82%D0%BD%D1%96%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B8/> (дата звернення 23.05.2016). – Заголовок з екрана.

6. Спільні магістерські програми [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. – Режим доступу:<http://nlu.edu.ua/%D1%81%D0%BF%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%D0%BC%D0%B0%D0%B3%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B8/> (дата звернення 23.05.2016). – Заголовок з екрана.

7. Шпікгофф А. Юридична освіта в Німеччині: особливості та європейські перспективи / А. Шпікгофф // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ України. – 2007. – № 4(35). – Д. : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ / Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2007. – С. 281–286.

8. Бігун В. Юридична освіта в Україні та Німеччині / В. Бігун // Юридичний журнал. – 2004. – № 12. – С. 78–84.

9. Хелланд А. Юридична освіта в Німеччині / А. Хелланд, М. Вендіш // Право України. – 2009. – № 1. – С. 22–28.

Соломчак Х.Б.,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

Львівського державного університету внутрішніх справ

м. Львів, Україна

ДЕТЕРМІНАНТИ ПРАВОВОГО СВІТОГЛЯДУ ЮРИСТА

Про правовий світогляд слід говорити як про значимий фактор розвитку людства і як індикатор соціального прогресу. Під впливом цього правового феномену повинні здійснюватися всі реформаторські зусилля українського суспільства, в тому числі ті, які стосуються євроінтеграції як усього суспільства, так і освітнього простору зокрема.

Також правовий світогляд відповідальний за ставлення до права та практики його застосування, що безпосередньо пов'язана з діяльністю юриста. Правовий світогляд юриста виступає його духовно-моральним ядром та формує його позицію у різних правових ситуаціях. Така позиція юриста як спосіб са-